

NEDERLANDS HELDER EN CORRECT

**Praktische richtlijnen voor
spreken en schrijven**

Peter Debrabandere

Acco Leuven / Den Haag

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	13
1 HET NEDERLANDS IN VLAANDEREN	17
1.1 Enkele aspecten van de geschiedenis van het Nederlands in Vlaanderen	17
1.1.1 1585 tot 1830	17
1.1.2 1830: België – de strijd voor het Nederlands	21
1.1.3 Waarom Nederlands en niet Vlaams?	25
1.1.4 Het Nederlands wordt uit Nederland geïmporteerd	26
1.1.5 Het bicentrisch model: Nederlands-Nederlands en Belgisch-Nederlands	29
1.2 Belgisch-Nederlandse varianten van het Standaardnederlands	31
1.2.1 Gallicismen, bastaardwoorden & Franse leenwoorden	31
1.2.2 Purismen	35
1.2.3 Dialectismen	37
1.2.4 Archaïsmen	38
1.2.5 Formele taal – informele taal – neutrale taal	39
1.2.6 Exogenismen	40
1.2.7 Woordparen	41
1.2.8 Loperwoorden of passe-partoutwoorden	42
1.2.9 Hypercorrecties	43
1.2.10 Officieel Belgisch-Nederlands & Belgisch-Nederlandse standaardtaal	44
1.3 Belgisch-Nederlands en Standaardnederlands in de naslagwerken	47
1.3.1 Verklarende woordenboeken	47
Dikke Van Dale	48
Van Dale Groot woordenboek hedendaags Nederlands	50
Prisma Handwoordenboek Nederlands	51
1.3.2 Taaladviesbronnen	51
Taaladvies	53
Taaltelefoon	53
VRT Taalnet	54
Standaardtaal in België of standaardtaal in het hele taalgebied?	54

1.4	Bijlagen	55
	Gallicismen	55
	Bastaardwoorden	56
	Leenwoorden	57
	Purismen	57
	Dialectismen	58
	Archaïsmen	59
	Formele taal – informele taal – neutrale taal	60
	Studententaal	61
	Exogenismen	61
	Woordparen	62
	Loperwoorden of passe-partoutwoorden	63
	Officieel Belgisch-Nederlands	64
	Belgisch-Nederlands (cultureel bepaald)	64
	Belgisch-Nederlandse standaardtaal	65

2 SPELLING & LEESTEKENS 67

2.1	Werkwoorden	68
2.1.1	Oorzaken van dt-fouten	68
2.1.2	Het onderwerp, het voltooid deelwoord en de persoonsvorm	69
	Onderwerp en persoonsvorm	70
	Voltooid deelwoord	74
2.1.3	De stam	76
2.1.4	De onvoltooid tegenwoordige tijd (o.t.t.)	79
	Is <i>je</i> of <i>u</i> het onderwerp van de zin?	80
2.1.5	De onvoltooid verleden tijd (o.v.t.) & het voltooid deelwoord van de zwakke werkwoorden	81
2.1.6	Verbogen vormen van het voltooid deelwoord (van zwakke werkwoorden)	83
2.1.7	Werkwoorden van Engelse herkomst	84
2.2	Bastaardwoorden & leenwoorden	86
2.2.1	ae/e	87
2.2.2	c/k	87
2.2.3	qu/kw	88
2.2.4	s/z	88
2.2.5	th/t	89
2.2.6	x/ks	90
2.2.7	y/i	90
2.2.8	Accenten in van oorsprong Franse woorden	90

2.3	Het diminutief of de verkleinvorm	93
2.4	De tussenletters <i>-en-</i> & <i>-n-</i> in samenstellingen & afleidingen	95
2.4.1	In samenstellingen	95
2.4.2	In afleidingen	98
2.5	De tussenletter <i>-s-</i>	98
2.6	De hoofdletter	99
2.7	Telwoorden	104
	De spelling van voluit geschreven telwoorden	104
	De spelling van in cijfers weergegeven rangtelwoorden	104
	De spelling van voluit geschreven breuken	105
	Wanneer schrijven we telwoorden voluit en wanneer in cijfers?	105
2.8	<i>Jou/jouw & u/uw</i>	106
2.9	Afkortingen, symbolen, initiaalwoorden, letterwoorden, verkortingen & splintercomposita	108
2.9.1	Afkortingen	108
	<i>Aub of a.u.b. / mbt of m.b.t. / nav of n.a.v. ...?</i>	108
	De afkorting van <i>uur</i>	108
	<i>Bv., bijv. & vb.</i>	109
	Afkortingen in het meervoud	109
2.9.2	Symbolen	110
	Valutatekens & -codes	110
	Valutateken, valutacode of volledige muntnaam?	110
2.9.3	Initiaalwoorden & letterwoorden	110
2.9.4	Verkortingen & splintercomposita	113
2.10	De woordafbreking	114
	Woordafbreking in tekstverwerking	114
	Vast koppelteken	115
2.11	Aan elkaar schrijven	115
	Samenstellingen (met zelfstandige naamwoorden)	115
	Engelse samenstellingen	116
	Driedelige samenstellingen	116
	Samenstellingen met een eigenaam	117
	Voornaamwoordelijke bijwoorden	117
	Twijfelgevallen	118
2.12	Leestekens	119
	Leestekens en tekstverwerkingsprogramma's	119
2.12.1	De punt (.)	119
2.12.2	Het vraagteken (?)	121
2.12.3	Het uitroepteken (!)	121
2.12.4	De komma (,)	121
2.12.5	De puntkomma (;)	125

2.12.6	De dubbele punt (:)	125
2.12.7	De aanhalingstekens ('...' – "...")	127
	Dubbele aanhalingstekens ("...") om te citeren	128
	Enkele aanhalingstekens (..) om een citaat in een citaat te markeren	128
	Citeren zonder aanhalingstekens	128
	Enkele aanhalingstekens (..) om te verbijzonderen	128
	Enkele aanhalingstekens (..) voor de betekenis van een woord	129
	Rechte & gekrulde aanhalingstekens	129
	Geen aanhalingstekens, geen cursivering	129
	Cursivering voor titels van boeken, artikelen, films, liedjes ...	129
	Cursivering om tekst te markeren	130
	Cursivering bij zelfnoemfunctie	130
2.12.8	De apostrof of het weglatingsteken / afkappingsteken (')	130
	De apostrof in tekstverwerking	130
	De apostrof in meervouden en bezitsvormen	131
2.12.9	Het beletselteken (...)	136
2.12.10	Het gedachtestreepje (-)	137
	Het gedachtestreepje in tekstverwerking	137
2.12.11	Het weglatingsstreepje (-)	137
2.12.12	Het afbreekstreepje (-)	137
2.12.13	Het trema of deelteken (¨)	138
2.12.14	Het koppelteken (-)	140
	Vast koppelteken	141
	Het gebruik van het koppelteken	141
2.12.15	Het klemtoonteken (´) & het uitspraakteken (˘ of ˙)	148
2.12.16	De accenttekens in Franse woorden (´, ` en ^)	149
2.12.17	De haakjes (()) of [[]]	149
2.12.18	De spatie	150
	Vaste spatie	150
	Dubbele spaties	150
	Brede spaties	150

3 UITSPRAAK

153

3.1	Fonetische & diakritische tekens	154
3.2	De klinkerdriehoek	157
3.3	Uitspraakmoeilijkheden & uitspraaktips	158
	Uitspraakmoeilijkheden	158
	Uitspraaktips	158
3.3.1	Klinkers	159
3.3.2	Tweeklanken	163

3.3.3	Medeklinkers	164
3.3.4	Enkele speciale gevallen	174
3.3.5	Klemtoon	176

4 GRAMMATICA 179

4.1	Contaminatie	179
4.2	Pleonasme en tautologie	180
4.3	Congruentie, incongruentie en discongruentie	181
4.3.1	Congruentie	181
4.3.2	Incongruentie	182
4.3.3	Discongruentie	183
4.3.4	Genuscongruentie en het genus van substantieven	183
4.3.5	<i>Haar</i> -ziekte	187
4.3.6	Getalscongruentie	188
4.3.7	Congruentieproblemen met een als onderwerp gevoeld meewerkend voorwerp	189
4.3.8	<i>De reizigers wordt / worden verzocht over te stappen</i>	190
4.3.9	<i>Een aantal ... heeft / hebben ...</i>	191
4.4	Voornaamwoorden van de tweede persoon (<i>je, jij, jou(w), jullie, u(w), gij, ge</i>)	191
4.5	Verwijzen met persoonlijke voornaamwoorden	194
4.5.1	Het persoonlijk voornaamwoord na een voorzetsel: <i>met ik / met mij</i>	194
4.5.2	Het persoonlijk voornaamwoord na een voorzetsel: <i>voor zij die / voor hen die ...</i>	194
4.5.3	Het persoonlijk voornaamwoord na een voegwoord: <i>groter dan mij / groter dan ik</i>	195
4.5.4	<i>Hun of hen?</i>	195
4.6	Verwijzen met wederkerende voornaamwoorden	196
4.6.1	<i>Hem / haar / hen of zich & m'n eigen, je eigen, z'n eigen of me, je, zich ...</i>	197
4.6.2	<i>U of zich</i>	198
4.6.3	<i>Jullie, je of zich</i>	198
4.7	Verwijzen met aanwijzende voornaamwoorden	199
4.7.1	Terugwijzend	199
4.7.2	Terugwijzend en nabepaling	202
4.7.3	<i>Degene(n)/diegene(n)</i>	202
4.7.4	<i>Zo'n / zulke / zulk</i>	203

4.8	Verwijzen met betrekkelijke voornaamwoorden	204
4.9	Zinsbouw	207
4.9.1	Plaats van de persoonsvorm en inversie	207
4.9.2	Inversie en tantebetje	209
4.9.3	Werkwoordelijke eindgroep	210
	De ondoordringbaarheid van de werkwoordelijke eindgroep	211
	De plaats van het voltooid deelwoord in de werkwoordelijke eindgroep	211
	Twee of meer infinitieven	215
4.9.4	<i>Om te</i> + twee infinitieven	216
4.10	Beknopte bijzin	216
4.11	Bijzinnen van veronderstelling en bijzinnen van voorwaarde	218
4.12	Bijvoeglijke naamwoorden	221
4.12.1	De verbuiging met -e	222
	Vebuiging met -e [basisregel]	222
	Geen verbuiging [basisregel]	223
	Geen verbuiging in het enkelvoud, maar meestal wel in het meervoud	223
	Geen verbuiging om welluidendheidsredenen	223
4.12.2	De verbuiging met -s	224
4.12.3	Bijvoeglijk naamwoord + <i>om (te)</i> + infinitief	225
4.12.4	<i>Om het / ter</i> + superlatief	225
4.13	Bijwoorden	226
4.13.1	De bijwoorden <i>terug</i> & <i>weer</i>	227
4.13.2	<i>Een grote kom met snoepjes erin</i>	228
4.14	Voegwoorden	229
4.14.1	<i>Aangezien, gezien, omdat, daar</i> & <i>vermits</i>	230
4.14.2	<i>Als, (als)of, zoals</i> & <i>gelijk</i>	230
4.14.3	<i>Dat (wat dat, hoe dat, waar dat, terwijl dat ...)</i>	231
4.14.4	<i>Nadat</i> en <i>toen</i>	232
4.14.5	<i>Of</i> & <i>als</i>	232
4.14.6	<i>Om, van</i> & <i>voor</i>	233
	<i>Bedankt voor te ... / Bedankt om te ... / Bedankt voor het ...</i>	234
	<i>Mooi om (te) zien</i>	234
4.14.7	<i>Omdat</i> & <i>omwille (van het feit) dat</i>	235
4.14.8	<i>Omdat</i> & <i>opdat</i>	235
4.14.9	<i>Telkens als</i> & <i>telkens</i>	236
4.14.10	<i>Toen</i> & <i>als/wanneer</i>	236
4.14.11	<i>Zodra, van zodra, eenmaal, eens, vanals</i> & <i>vanaf</i>	237
4.14.12	<i>Zowel ... als</i> & <i>zowel ... en</i>	238

4.15	Voorzetsels	238
4.15.1	Aan	239
	Geldbedragen: <i>voor, tegen & à</i>	240
	Loon, salaris, vergoeding: <i>voor & tegen</i>	240
	Koersen, tarieven, voorwaarden & rentes: <i>tegen</i>	240
	Prijzreducties: <i>met</i>	240
	Koersen van aandelen, munten ...: <i>op</i>	240
	Snelheid: <i>met</i> (of zonder voorzetsel) / <i>bij</i>	240
	Tempo & vaart: <i>in & met</i>	241
	Temperaturen: <i>bij & op</i>	241
	Gemiddelde: <i>met & tegen</i>	241
	Plaatsbepalingen (in de onmiddellijke omgeving van): <i>bij</i>	241
	Plaatsbepalingen (aan één kant van): <i>aan</i>	241
	Beurt: <i>aan de beurt / aan zet / aan slag</i>	241
	Leeftijd: <i>op</i>	242
	Slogans: <i>tegen</i>	242
	Vatbaarheid: <i>voor</i>	242
	Voorzetselvoorwerpen	242
4.15.2	<i>Achter, na & over</i> (tijdsbepalingen)	243
4.15.3	<i>Binnen, over & voor</i> (tijdsbepalingen)	243
4.15.4	<i>Doorheen, door ... heen & door</i>	244
4.15.5	<i>In functie van</i>	244
4.15.6	<i>Langs</i>	245
4.15.7	<i>Midden</i>	246
4.15.8	<i>Mits, met en tegen</i>	246
4.15.9	<i>Naar (... toe)</i>	247
4.15.10	<i>Omwille van, wegens, vanwege, om & door</i>	248
4.15.11	<i>Op vraag van & op verzoek van</i>	248
4.15.12	<i>Rond & rondom</i>	248
4.16	Werkwoorden	249
4.16.1	Hulpwerkwoorden bij de v.t.t. en de v.v.t.	249
	<i>Beginnen</i> [+ zijn]	250
	<i>Vergeten</i> [+ hebben of zijn]	250
	<i>Verliezen</i> / <i>winnen</i> [+ hebben]	250
	<i>Blijven</i> / <i>zijn</i> [+ zijn]	251
4.16.2	Werkwoorden met <i>te</i> + infinitief	251
	<i>Beginnen & proberen</i>	251
	<i>Durven & hoeven</i>	251
4.16.3	De hulpwerkwoorden <i>hoeven</i> en <i>moeten</i>	252
4.16.4	<i>Je/u kan/kunt, je/u wil/wilt, je/u zal/zult</i>	254
4.16.5	<i>Hij wil/wilt</i>	254
4.16.6	<i>Wou/wilde, wou(d)en/wilden</i>	254
4.16.7	<i>U hebt/heeft, u bent/is</i>	255

4.16.8	Scheidbare & onscheidbare werkwoorden	255
4.16.9	Hoofdtijden	257
4.17	Passief	259
4.18	Samentrekking	260
4.18.1	Op woord- en woordgroepsniveau	260
4.18.2	Op zinsniveau	261

5 REGISTERS EN STIJLEN 263

5.1	Registers	263
5.2	Stijlen	268
5.3	Clichés	269
5.4	<i>Men</i>	272
5.5	Naamwoordelijke stijl	273
5.6	Passief	273
5.7	Tangconstructies	274

BIBLIOGRAFIE 275

VERANTWOORDING AFBEELDINGEN 291